

Pojkar och män

Om maskulinitetsforskning, Robert Bly och andra karlar

ULF MELLSTRÖM är socialantropolog och forskarassistent vid Tema Teknik och social förändring, Linköpings Universitet. Han har under hösten 1999 utkommit med boken *Män och deras maskiner (Nya Doxa)* och arbetar för närvarande med en monografi som handlar om maskulint identitetsskapande bland mekaniker i Penang, Malaysia. Ett genomgående tema i Mellströms forskning är och har varit maskulinitetsforskning och speciellt med inriktning mot teknologi och maskulinitet. (Denna artikel har i en något annorlunda version tidigare varit publicerad i Antropologiska Studier.)

i sin statliga utredning *Viljan att veta och viljan att förstå - Kön, makt och den kvinnovetenskapliga utmaningen i högre utbildning*. (SOU 1995:110) påpekar Ebba Witt-Brattström den begynnande maskulinitetsforskningens teoretiska utvecklingsbehov som en del i utvecklingen av den samtida svenska genusforskningen. Witt-Brattströms påpekande är intressant och glädjande på flera olika sätt, inte minst för att maskulinitetsforskningen här officiellt tillerkänns en status och ett erkännande som ett legitimt forskningsfält inom genusforskningen. Witt-Brattströms påpekande i sin för övrigt välskrivna och genomarbetade utredning blev på det här sättet kanske den myndiga storasystemens första allvarliga erkännande av en lillebror som tidigare mer eller mindre negligerats. Maskulinitetsforskningens historia visar annars flera paralleller med kvinnoforskningens framväxt och kan väl idag på många sätt just sägas vara lillebror till storasyster kvinnoforskningen, dock en lillebror som vill bli tagen på allvar.

När det gäller det förflutna så är det i det här sammanhanget också viktigt att påpeka att intresset för män och forskning om desamma väsentligen vuxit fram ur kvinnoforskningen.¹ Dagens maskulinitetsforskning anlägger i huvudsak ett profeministiskt perspektiv. Den delar också många av den tidiga och till viss del även den samtida kvinnoforskningens problem varav det största med all sannolikhet är synliggörandet av forskningsfälten inom den akademiska världen. I relation till Ebba Witt-Brattströms utredning skulle vi då kunna säga att maskulinitetsforskningen nu synliggjorts av en relativt stolt storasyster som såtillvida öppnat dörren till ett vidare akademiskt fält.

Maskulinitetsforskningen delar vidare ett emancipa-

toriskt perspektiv med kvinnoforskningen, dvs. tron på att ett jämställt samhälle faktiskt är ett bättre samhälle än ett ojämlikt samhälle och att ett sådant samhälle är bättre för både män och kvinnor oavsett sexualitet och att det är något som vi har möjlighet att påverka genom forskning om genusrelationer. Det här förändringsperspektivet utgör naturligtvis också en grund för kritik av maskulinitetsforskningen som politisk utan det vetenskapliga "objektiva" sanningssökandet som kriterium för kunskapsproduktionen. På ett liknande sätt som kvinnoforskningen och queer-teori problematiserat traditionell forskning som genderisade utsagor om världen har även maskulinitetsforskningen bemött denna kritik genom att påpeka att vi inte kan bortse från frågan om våra sociala och biologiska kön i produktionen av vetenskaplig kunskap.²

Det emancipatoriska syftet inom maskulinitetsforskningen skiljer sig dock från kvinnoforskningens genom att det syftar till att få män att i någon mån "stiga ned" från tidigare privilegierade positioner och reflektera över sig själv som könsvarer. Det är här viktigt att komma förbi tidigare "genusblindhet" och generellt problematisera att mannen är ett socialt och biologiskt kön och inte det normala normativa tillståndet för mänskligheten. I relation till t.ex. feministisk forskning och queer-teori (sexualitetsforskning) som tydligt identifierar urskiljbara kunskapsobjekt, dvs. kvinnor och "lesbiska/bögar" kan man säga att maskulinitetsforskningen på ett liknande sätt identifierar män som ett kunskapsobjekt.³ Den "politiskt" synbara skillnaden i relation till feminism och queer-teori skulle kunna uttryckas som att maskulinitetsforskningen har som mål att dekonstruera stabila genuskategorier ifrån i stället för från sidan. Här delar, en-

ligt min mening, maskulinitetsforskningen ett viktigt syfte med feminism och queer-teori, dvs. att utmana en normerande heterosexualitet. Indirekt kan man ju också säga att det är precis det som maskulinitetsforskningen syftar till genom att ofta rikta sökarljuset mot maskulina homosociala praktiker med utgångspunkt i en normativ heterosexualitet.⁴ Med ovanstående sagda som epistemologisk och "politisk" utgångspunkt kan maskulinitetsforskningen begreppsmässigt sägas vara både profeministisk och pro-queer.⁵

Maskulinitetsforskningen syftar härvidlag också till att pluralisera bilden av mannen, att visa på att det finns olika former av maskulinitet som uppvisar stora kulturella och historiska variationer. Behovet av att pluralisera maskulinitet hänger kanske framför allt samman med att många män uppfattar eller har uppfattat kvinnoforskningens bilder av män som alltför ensidiga och enkelriktade.⁶ Det finns med andra ord ett intresse av att nyansera bilden av mannen som ett "patriarkaliskt monster". En bild som vi i dag, med ett visst historiskt perspektiv, kan hänföra till den tidiga feministiska forskningen.

Självklart delar många maskulinitetsforskare ett grundläggande konstruktivistiskt synsätt med samtida dominerande genusforskning inom samhälls- och kulturvetenskap, dvs. att våra genus är sociala och kulturella konstruktioner som har ytterst lite med biologi att göra.⁷ Inom maskulinitetsforskningen av i dag diskuteras en rad olika perspektiv på hur maskulinitet konstrueras i olika kontexter både på den internationella akademiska scenen såväl som på den svenska.⁸ I fokus för den här forskningen är mäns sociala praktiker, att betona att maskulinitet i hög grad är

just följden av sociala och kulturella vardags- och socialisationspraktiker och inte bara en individuell och idiosynkratisk företeelse. Män och manligt genus skapas i relationer till andra män och kvinnor och är del av föränderliga samhälleliga processer.

Inte minst den historiska forskningen har visat på stora variationer när det gäller olika former av maskulinitet och maskulina uttryck. Den amerikanske historikern Anthony Rotundo (1993) visar till exempel på radikala transformationer av vänskapsband och förtroliga relationer mellan män och hur det homofobiska västerländska samhälle som vi lever i i dag på inget sätt äger någon historisk kontinuitet. Många unga män i 1800-talets Amerika levde till exempel i förtroliga och nära homoerotiska förhållanden utan att för den skull stigmatiseras som homosexuella. Stigmatiseringen och inte minst biologiseringen av homosexualitet sker i och med framväxten av den moderna läkarvetenskapen och psykologin.^{9, 10}

Genom att visa på stora kulturella variationer har antropologin på ett liknande sätt kommit att problematisera och ifrågasätta utsagor om mäns universella likheter och egenskaper grundade i biologiskt deterministiska förklaringsmodeller.¹¹ Margaret Meads tidiga arbete på Nya Guinea är det klassiska exemplet på antropologins tvärkulturella studier av könsroller.¹² Detta är studier som i hög grad ifrågasätter gängse uppfattningar om vad som är normalt-naturligt manligt respektive kvinnligt. Don Kulick ställer till exempel den retoriska frågan om vad det är för likhet mellan en afrikansk Mbuti-pygmé och svensk statstjänsteman från Borås?¹³ Kan vi överhuvudtaget tala om en gemensam manlighet när det gäller dessa två sorters män? Deras kön och en lik-

nande uppsättning kromosomer förenar möjligtvis de båda men kan vi som sagt tala om en förenande maskulinitet när de skiljer sig så fundamentalt i kroppsuppfattning, jaguppfattning, kosmologi, med mera. Antropologins globala jämförande utgångspunkt kan ofta fungera som ett avstamp för en perspektivering av alltför schematiska modeller kring vad som är "typiskt" manligt och kvinnligt.

För att summera det ovanstående kan sägas att en kritiskt syftande maskulinitetsforskning innefattar följande:¹⁴

- I Studier som kritiskt syftar till att granska mäns sociala praktiker över tid och rum och vilket innefattar både feministisk, queer-teoretisk och pro-feministisk forskning.
- II Studier som kan göras av både män och kvinnor med fokus på män, manlig identitet och refererar till manliga kroppar.

MANSRÖRELSE OCH MASKULINITETSFORSKNING

Icke desto mindre är det många både inom och utanför den akademiska världen som fortfarande förknippar, förväxlar och likställer maskulinitetsforskning med olika mansrörelser som t.ex. Robert Blys mytopoetiska och Jungianskt inspirerade sökande efter manliga arketyper eller den så kallade faderskapsrörelsen med starkt ideologiskt fäste i USA och England. Det kan därför vara värt att kort försöka särskilja olika ingångar till det i dag starka intresset för män och maskulinitet och sätta det i relation till den maskulinitetsforskning som skisserats ovan. Det samtida intresset för maskulinitet kan grovt delas in i tre riktningar med sinsemellan

olika underavdelningar och överlappningar, nämligen: ett antifeministiskt, ett promanligt och ett profeministiskt såsom det i huvudsak skisserats i det ovanstående.¹⁵

Det första perspektivet utgörs, menar jag, till stor del av den i dag åter starkt framväxande biologismen och inte minst sociobiologin i dess olika varianter. Edward Wilsons arbeten under 1970-talet framstår kanske som de tydligaste exemplen på ett sådant perspektiv. Centrala tankegångar i ett antifeministiskt-konservativt perspektiv såsom Wilsons är att det är naturligt att män är försörjare och beskyddare. Förklaringskraften i detta perspektiv relateras till biologin som den mänskliga grundstommen och att män på grund av sin fysiska konstitution dominerar både politiskt och socialt. Vetenskaplig bevisning inom detta fält hänförs lika ofta till etologin som till den mänskliga biologin. Det naturgivna framstår här som det naturligt givna och därvidlag också till det allmängiltiga. Det allmängiltiga hänförs i sin tur till det icke värdeladdade i skydd av en förment vetenskaplig "objektivitet". I de "objektiva" sanningar som produceras inom ett dylikt perspektiv framstår mäns respektive kvinnors uppfyllande av traditionella könsroller i kärnfamiljen som det naturligt givna och ifrågasättandet av dessamma som ett brott mot just en naturgiven ordning.

Utifrån ett konstruktivistiskt perspektiv har t.ex. den amerikanska biologiprofessorn Anne Fausto-Sterling kritiserat de hegemoniskt omfattande sanningsanspråk som ett universellt förklarande biologiskt perspektiv siktar mot. I sin bok *Myths of Gender. Biological Theories about Men and Women* (1985, 1992) pekar Fausto-Sterling på att det inte går att dra några generella slutsatser från de många biologiska och kliniska studier som ligger till

grund för uppfattningen att män är mer aggressiva än kvinnor på grund av att de har en större mängd av hormonet testosteron. Hon visar här på att ett antal studier av både vuxna män och apor där stress och aggressivt beteende går hand i hand med låga halter av testosteron. Fausto-Sterling kritiserar vidare fixeringen vid en typ av hormon i det oerhört komplicerade biologiska system som kroppen utgör. Därmed inte sagt att kroppen inte är betydelsefull för hur vi uppfattar vår identitet som man respektive kvinna men i en konstruktivistisk tankegång leds frågan snarare till att just ifrågasätta idén om att komplicerat mänskligt beteende kan reduceras till biologi och förklaras med hänvisning till hormoner samt varför dessa tankegångar vinner gehör på det sätt som de gör i vårt samhälle.

Det andra perspektivet: det promanliga är ett konglomerat av olika strömningar vilka har det gemensamt att maskulinitet och manlig identitet generellt uppfattas som problematisk och i kris i det samtida västerländska samhället. En annan gemensam grund för det här perspektivet är också uppfattningen att det är män som är förtryckta och satta på undantag.¹⁶ De amerikanska maskulinitetsforskarna Kimmel & Kaufman (1994) ser de strömningar som innefattas under det här paraplyet som den vita medelklassens maskulinitetskris orsakad av att den traditionella manliga försörjarrollen har destabiliserats och utmanats på olika sätt. Det offentliga arbetslivet och den publika sfär som denna utgör var ända tills nyligen uppfattad som en exklusiv homosocial arena där manliga ideal provas. En rad faktorer som dekolonialisering, global omstrukturering av kapital och arbete, miljöproblem men kanske framför allt kvinnorörelsen har kommit att utmana den här formen av

Bilderna i artikeln härrör från författarens nyligen avslutade fältarbete bland mekaniker i Penang, Malaysia. Bilmekanikern Tan och hans vänner äter frukost på verkstaden klockan 09.00 på morgonen. Foto: Ulf Mellström.

hegemonisk maskulinitet som vilar faderlig auktoritet, försörjaransvar och en icke ifrågasatt självklar heterosexuell dominans.¹⁷ Det är alltså en dominerande form av maskulinitet vars livsstil och värderingar har haft och fortfarande har tolkningsföreträde gentemot andra former av maskulinitet och feminitet. I USA och England har detta perspektiv t.ex. fått offentliga uttryck genom den så kallade faderskapsrörelsen och där återupprättandet av faderns roll inom familjen och försvaret av kärnfamiljen framstår som de ideologiska kärnpunkterna. Följaktligen konceptualiseras här ett "gott" faderskap och en "sann" manlig identitet i termer av auktoritet inom familjen, ekonomiskt huvudansvar och heterosexualitet.¹⁸ En "sann" maskulinitet och relationen mellan män och kvinnor fixeras i relation till dessa

dygder och kan knappast sägas förstås relationellt eller processuellt.

De mest explicita formuleringarna kring ett promanligt perspektiv finner vi kanske hos en annan del av den samtida mansrörelsen, nämligen: Robert Bly och den New Age-inspirerade mytopoetiska rörelse av män som hans namn har kommit att representera. Bly är inte minst intressant på grund av den stora respons han mött och av att han nått ut till miljoner av män och kvinnor med sin bok *Järn-Hans* som sålts i hundratusentals exemplar och är översatt på ett antal olika språk.¹⁹ Blys verksamhet har genom åren dessutom genererat åtskilliga workshops, seminarier, retreats med mera. I Sverige är troligtvis Anders Carlberg, Rigmor Robert och Marianne Ahrne de namn som främst förknippas med de här tankegångarna.

De centrala idéerna hos Bly är att män har blivit förvekligade och måste initieras till en kraftfull manlighet där själva initiationsriten står i centrum. Bly talar vidare om att den industriella revolutionen och moderniteten har splittrat familjen och förvirrat könsrollerna. Mödrarna vill inte släppa sina söner och männen finns inte närvarande som fäder. Män måste uppföstra män och separeras från den kvinnliga världen för att initieras in en ny manlig sådan. Hos Bly finns en tydlig idé om djupt liggande maskulinitet som måste erövrats och där relationen till mamman konstrueras som ett problem. Män måste alltså bryta med modern för att sedan bryta också med honom. I denna utvecklingsgång ser man kanske de tydligaste Jungianska influenserna. Bly uttrycker sig vidare i termer av att män måste söka efter den "inre kungen", "krigare inom dig själv" "vildmannen", "läka såret efter den förlorade fadern" med mera. Lite elakt har denna mansrörelse ibland gått under benämningen "white weekend warriors" på grund av att det är nästan uteslutande vita medelklassmän som åker iväg på veckoslutet för att leta efter sina "inre kungar". Bly hämtar sin inspiration från många olika kunskapskällor såsom österländsk mystik, grekisk-romersk mytologi, antropologiska exempel men kanske framför allt i Jungs idéer om mänskliga arketyper.

Utifrån ett profeministiskt teoretiskt perspektiv är många av Blys idéer djupt problematiska och inte minst anspråken på en universell essentialism med en av tid och rum oförändrad sann manlighet som uppnås genom separation från den kvinnliga världen och initering eller återfödande in i en ny manlig värld. Den mytopoetiska mansrörelsen ser som sagt relationen till mamman som ett problem. Utifrån ett

konkret politiskt jämställdhetsperspektiv skulle man tvärtom kunna säga att den ringa separationen från mamman inte är ett problem. Utifrån denna utgångspunkt skulle man snarare kunna säga att problemet med många maskulinitetsformer i dag är att de har för lite kontakt med omhändertagande, den fostrande vardagen, medkänsla, omsorg och så vidare, dvs. livssfärer som traditionellt definieras som tillhörande feminitet. Utifrån ett jämställdhetsperspektiv handlar det då snarare om att föra ihop manliga och kvinnliga världar i stället för att som Bly förespråkar separera dem. Det vill säga att maskulin identitet upprättas lika gärna genom ett aktivt deltagande i den fostrande vardagen eller med andra ord så framstår delandet av diskbänken och blöjbyten som mer centralt än veckoslutsritualer i själva sökandet av den frånvarande fadern. Eller som Kimmel & Kaufman (1994:272) uttrycker det: "We need more Ironing Johns, not more Iron Johns."

Både utifrån ett antropologiskt perspektiv och ett kritiskt jämställdhetsperspektiv är dessutom de exempel som Bly använder som positiva förebilder för initierandet till en sann manlighet minst sagt dubiösa. Konsekvent så verkar Bly använda etnografiska exempel från exempelvis Nya Guinea eller Brasilien där könsskillnader manifesteras i en rumslig segregering och där olika former av separata manshus förekommer. Genom den antropologiska historien kan vi t.ex. se att alla samhällen som har en låg grad av integration mellan manliga och kvinnliga sfärer också har en grad av "ojämlikhet", det vill säga att de oftast är både patriarkala och kvinnoförtryckande.²⁰ Daphne Spain skriver i sin bok *Gendered Spaces* (1992:76): "...institutionalized spatial segregation reinforces prevailing male

advantages." och vidare "Societies with men's huts are those in which women have the least power." Bly undviker dessutom etnografiska exempel från samhällen som är matrilineära och vilka generellt har en högre grad av integration mellan manligt och kvinnligt och där kvinnor relativt sett har betydligt mer inflytelserika positioner i samhällsgemenskapen.

En annan problematisk aspekt av den mytopoetiska mansrörelsen är deras sätt att behandla och visa respekt för ursprungsbefolkningars olika kulturellt rituella element. En mytopoetisk veckoslutsritual där vita medelklassmän "leker indianer" över en helg? På vilket sätt skapas kulturell dialog på dessa villkor? Oavsett den individuella terapeutiska aspekten på detta fenomen, som säkerligen är betydande, kan det kanske i mångt och mycket karakteriseras som ett manligt sökande efter forna tiders obekymrade pojkvärld när vuxenvärldens krav är alltför betungande och när krav från arbete och familj blir alltför påträngande. Vari ligger den djupt mogna och sanna maskuliniteten i denna form av kulturellt dekontextualiserad initieringsrit?

Om man försöker gå bortom den direkta kritik som man kan rikta mot ett promanligt perspektiv återkommer vi till frågan om hur och varför den här typen av tänkande relativt sett möter en såpass stor respons som de gör bland framför allt vita medelklassmän. Vad svarar de mot i samtiden? Kimmel & Kaufman (1994) och Collier (1996) pekar som tidigare nämnts på olika utmaningar och ifrågasättanden av en hegemonisk maskulinitetsform som vilar på det triangulära förhållandet mellan arbete, faderskap och sexualitet. Jonas Frykman menar att det mytologiska perspektiv som t.ex. Bly erbjuder och de myter han presenterar ger män möjlighet till

kulturell friställning.²¹ Myterna går bortanför den komplicerade vardagsverklighet som många mäns dagliga liv består av och de krav som detta innebär. Frykman skriver i relation till en svensk kontext (1996:4): "De (myterna, förf. anm.) gör männen fria från alla bussiga folkhems-pappor, från inflytandet genom tradition, föräldrageneration, släkt, yrke och social position." Han menar vidare att myterna står fria från historiska sakuppgifter och man behöver inte befatta sig med hur människor levde i en verifierbar historisk tid utan myterna erbjuder bilder av män och kvinnor som har närmre till en sann manlig respektive kvinnlig essens. De är en flykt undan komplexiteten och någonting bortanför den konkreta problematiska vardagen. I den utopiska vision som den mytologiska berättelsen oftast erbjuder är tillvaron enkel och budskapen okomplicerade, män är män och kvinnor är kvinnor och de lever i en komplementär harmoni utan krångel. Frykman menar att den underliggande tankefigur som återkommer hos Bly och många andra talar "... om ett land och en annan tid, där kultur och civilisation ännu inte förmått fernissa över och polera bort den nära kontakten mellan kroppen och instinkterna." (Ibid:3)

En tolkning av de i huvudsak vita medelklassmännens flykt in i de mytologiska berättelserna är att det är del i en förbittrad könskamp, del av den "backlash" som Susan Faludi (1994) talar om. Att ett antifeministiskt konservativt perspektiv på könsfrågor är del av en sådan kamp råder det knappast något tvivel om men hurvida den mytopoetiska mansrörelsen är del av det eller inte kan det råda delade meningar om. En välvillig tolkning är att det kan ses som ett kreativt sätt att försöka hantera alltmer förvirrade könsrollsfrågor.

Jonas Frykman menar att ropet efter manlighet i den form som Bly skisserar också kan ses som ett sätt formulera nya identiteter där man bland annat med myternas hjälp kan säga upp bindande och förpliktigande kontrakt mellan generationerna, att hoppa över det klassiska fadersupporet.²² Genom att gå till berättelser bortanför det historiskt verifierbara kan män beredas en chans att reflektera över sig själva och samtidigt ställa sig fria från traditionen med möjligheter att skapa en en nya former för maskulin identitet. Ett möjligt identitetsbygge som måhända kan kännas autentiskt för de "nya" män som formulerar detsamma?

KONKLUSION

Hur vi än tolkar dessa samtida sociala rörelser när det gäller könsroller och skapande av genus är det otvivelaktigt så att en huvuduppgift för den typen av maskulinitetsforskning som skisserades i början av den här artikeln är att just försöka teoretiskt formulera och empiriskt undersöka den här typen av samtidsfenomen. För att referera vad som tidigare sagts, det handlar om att kritiskt granska mäns sociala praktiker över tid och rum.

Genusbegreppet kan här utifrån Connells (1996) definition förstås som konfigurationer av social praktik och på vilket sätt dessa är socialt organiserade.²³ Maskulinitet respektive femininitet bör här förstås som pågående *genusprojekt* där just den konfigurativa processen att skapa och omskapa genus i vardagen är central. Implicit i en pågående konfigurativ process är att den är dynamisk och därvidlag ständigt i rörelse, det vill säga att genus inte är någonting som är utan som görs. Genus görs vidare i relation till våra

fysiska kroppar som naturligtvis också är utgångspunkten för vårt sociala handlande. I social praktik är kroppar både handlande subjekt och objekt för reflektion och seende. Den fysiska materialitet som vårt sociala handlande utgår från är vad Connell benämner som kroppsreflektiv praktik.²⁴ Kroppsreflektiv praktik är inte enbart individuell utan är i hög grad del av symboliska processer där den fysiska kroppen signifierar olika betydelser och mening i olika kontexter. Toril Moi (1997) förstår på ett liknande sätt kroppen som en situation och som historiskt och socialt situerad eller som hon skriver (1997:111): "... en intonation, ett specifikt sätt att vara närvarande i världen ...". Därmed inte sagt att kroppen nödvändigtvis skall ses den "biologiska basen" för vårt handlande men att kroppen inte enbart kan förstås begreppsligt utan även att den är del i konkreta sociala och historiska processer. Sådan processer innefattar t.ex. barnafödande, barnuppfostran, arbete, sexualitet, ungdom och åldrande och utifrån våra kroppar har dessa processer självklart olika kroppsreflektiva praktiker. Det finns dock ingen given logisk relation mellan t.ex. den privata världen och femininitet eller mellan den publika världen och maskulinitet utan dessa förhållanden handlar om sociala relationer och social organisering bortom biologins implikationer. Med andra ord så refererar exempelvis maskulinitet till manliga kroppar men är inte determinerat av maskulin biologisk konstitution utan är en social konstruktion.²⁵

Härvidlag kan maskulinitet självklart ta en massa olika former, dvs. vi kan se ett i princip oändligt antal konfigurationer av maskulin social praktik. De konfigurationer av maskulin praktik som i dag ter sig angelägna för många maskulinitetsfors-

kare och vilket förhoppningsvis också kan ses som en trend att studera eller börja studera inom den samtida maskulinitetsforskningen är framför allt män med makt. Att göra vad den amerikanska antropologen Laura Nader i början av 1970-talet benämnde som "study up" till skillnad från att "study down" och börja studera de dominerande i stället för de dominerade. Inom maskulinitetsforskningen har vi till dags dato mestadels sett studier av marginaliserade eller undertryckta maskuliniteter konfigurerade i kategorier såsom t.ex. homosexuella eller arbetslösa. Den engelske maskulinitetsforskaren Jeff Hearn (1996:615) talar exempelvis om: "... the possibility of making the dominant, the One, into the Other has hardly been begun."

Som exempel på en manifestation från en sådan konfiguration kan man ta det utspel som hundra svenska direktörer i olika svenska företag gjorde i slutet av februari 1997 på *Dagens Nyheter*s debattsida och där de menade att regeringens beslutet om att stänga en kärnkraftsreaktor vid Barsebäcksverken strider mot allt sunt förnuft och all form av ekonomisk realism. Det är hundra män och en kvinna, alla i medelåldern, som skrivit under "uppropet" mot regeringen.²⁶ Oavsett särskiljande tekniska och ekonomiska aspekter på en eventuell stängning av en reaktor så är det ur genussynpunkt mycket intressant. Hundra beslutsamma män och en kvinna talar från en uppenbar maktposition, ett centrumpositionering i svenskt närings- och samhällsliv. Hur många reflekterar över att det i det här fallet är över nittionio procent män som uttalar denna åsikt? Skulle hundra kvinnor och en man begära att kärnkraften avvecklas omedelbart skulle de troligtvis få allt från Stig Malmska tillmälen till insinuationer om

kvinnokonspiration, käringmaffia med mera.²⁷ Bara ryktet om ett eventuell kvinnoparti med Maria-Pia Boethius i spetsen väckte ju nog så mycket uppmärksamhet före valet 1994.

I fallet med direktörerna talar vi från genussynpunkt om en etniskt, politiskt, socialt och kulturellt sett homogen grupp som odlar en form av homosocialitet vars tydliga syfte är att just inta en centrumposition. Den homosocialitet som uppenbart är maktens homosocialitet är uppenbarligen också en socialitet som är maskulin men alldeles för få genusforskare såväl som andra verksamma forskare har försökt att förstå den utifrån genderiserade förtecken.²⁸ Jag tror att om maskulinitetsforskningen här riktar ljuset mot produktionen och reproduktionen av maskulin homosocialitet inom maktens sfärer kan den väsentligt förstärka den samtida genusforskningen.

Konklusionen av detta resonemang är att vi behöver förstå män som just män, det vill säga könsvarelser som handlar utifrån en social praktik som har sin grund i en maskulin kroppsreflektiv praktik. Det kanske mest intressanta projektet inom maskulinitetsforskningen i dag är att dekonstruera dessa dominerande könsvarelser position inom lokala såväl som globala maktcentra. Hur ser den homosociala broderskapslogik ut som vägleder dessa maktcentra inom stat och näringsliv?

NOTER

- ¹ Se t.ex. Jalmert, L., KVT nr 1, 1993.
- ² Se Brod, H., & Kaufman, M., eds. 1994.
- ³ Se t.ex. M. Lindholm, 1996.
- ⁴ Skillanden mellan vad som är queer och maskulinitetsforskning verkar här dock vara mer eller mindre upplöst. Se t.ex. E. Kosofsky Sedgwick,

*Diesel- och bilmekanikern Hooi och hans farbror Leong Soon på deras verkstad i stadsdelen Jelutong, Penang.
Foto: Ulf Mellström.*

1985. Uppenbarligen en inspirationskälla för både queer-teoretiker och maskulinitetsforskare.

⁵ Därmed inte sagt att vi kan tala om en given heterosexualitet lika lite som vi kan tala om en given homosexualitet. Jfr Collier, R. (1996: 37–43).

⁶ T.ex. Chodorow, N., 1978.

⁷ Se t.ex. Kulick, D., red., 1987.

⁸ Se t.ex. Brod (ed.) 1987, Kimmel, (ed.) 1987, Kimmel & Messner, (eds.), 1989, Duroche 1990, Hearn & Morgan (eds.) 1990, Morgan 1992, Brod & Kaufman, (eds.) 1994, Johannisson 1994, Connell, 1995, 1996, Almeida 1996, Mellström 1995, 1999, Ekenstam m.fl. (red.) 1998, Berggren (red.) 1999, Nilsson 1999, Hagström 1999.

⁹ Se t.ex. Johannissons (1994) diskussion av framväxten av den moderna läkarvetenskapen.

¹⁰ När det gäller psykologin och dess konceptualisering av manlig identitet så kan vi grovt tala om pre-Freud visavi post-Freud. Med Freuds psykoanalys så får vi en bild av människan som driven av sexuell energi, dvs. en sexualisering av

individen och tydliga definitioner av sexuella handlingar i relation till en biologiskt determinerande grundsyn på människan.

¹¹ Se t.ex. Edward Wilsons arbeten 1975, 1976.

¹² Mead, M. (1935) 1949.

¹³ Kulick, D. 1993.

¹⁴ Se även Hearn 1996.

¹⁵ Se även Clatterbaugh 1990, Ekman 1992, Jalmert 1993. För en kritik av den här uppdelningen se Collier 1996.

¹⁶ Se t.ex. Farrell, W., 1993.

¹⁷ För en diskussion kring begreppet hegemonisk maskulinitet se t.ex. Connell 1987, 1995.

¹⁸ Se t.ex. Collier, R., 1995

¹⁹ Bly, R., 1990 (Iron-John i original). Som Richard Collier påpekar (1996:13:26) så innefattar den mytopoetiska mansrörelsen betydligt mer än Robert Blys Järn-Hans. I USA finns en voluminös publikationsflora varav några av de mest kända tidskrifterna är Men's Council Journal, Men, Alive!, Thunder Stick, Men Talk, Men Creativity Soul.

²⁰ Se t.ex. Gregor, T., 1982, Coltrane, S., 1992, Spain, D., 1992.

- ²¹ Frykman, J., "Plats för en karl" Kulturella Perspektiv nr 3 1996.
 - ²² Ibid:12.
 - ²³ R.W., Connell (1996).
 - ²⁴ Eng. body-reflexive practice.
 - ²⁵ Jfr Connell 1996:163.
 - ²⁶ Vilket stämmer relativt bra med fördelningen mellan män och kvinnor på ledarskapspositioner i svenskt näringsliv, nittiofyra procent män och sex procent kvinnor (Wahl 1996:15).
 - ²⁷ Enligt Aftonbladet 9 mars 1997 har Dagens Nyheters debattredaktion refuserat ett inlägg från hundraen kvinnor angående samma ämne med motiveringen att det inte var relevant för debatten!
 - ²⁸ Dock med vissa undantag naturligtvis, se t.ex. Wahl, A. eller Lindgren, G., KVT nr 1 1996.
- LITTERATUR
- de Almeida, M. V., 1996. *The Hegemonic Male. Masculinity in a Portuguese Town*, Oxford: Berg-hahn Books.
- Berggren, A-M., 1999. *Manligt och omanligt i ett historiskt perspektiv*. FRN, Rapport 99:4.
- Bly, R., 1990. *Järn-Hans, En bok om män*, Västerås: ICA Bokförlag.
- Brattström, E-B., 1995. "Viljan att veta och viljan att förstå - Kön, makt och den kvinnovetenskapliga utmaningen i högre utbildning." I: *SOU* 1995:110.
- Brod, H. (ed.), 1987. *The Making of Masculinities, the New Men's Studies*, Boston: Allen & Unwin.
- Brod, H., & Kaufman, M. (eds.), 1994. *Theorizing Masculinities*. London, Sage Publications.
- Chodorow, N., 1978. *The Reproduction of Mothering: Psychoanalysis and the Sociology of Gender*. Berkeley: University of California Press.
- Clatterbaugh, K., 1990. *Contemporary Perspectives on Masculinity*. Boulder, Colorado: Westview University Press.
- Collier, R., 1995. *Masculinity, Law and the Family* London: Routledge.
- Collier, R., 1996. "'Coming Together?': Post-Heterosexuality, Masculine Crisis and the New Men's Movement." I: *Feminist Legal Studies*, Vol. IV no. 1.
- Coltrane, S., 1992. "The Micropolitics of Gender in Nonindustrial Societies." I: *Gender & Society*, 6(1), 86-107.
- Connell R. W., 1987. *Gender and Power: Society, the Person, and Sexual Politics*. Cambridge: Polity Press.
- Connell R. W., 1995. *Masculinities*. Berkeley: University of California Press.
- Connell R. W., 1996. "New Directions in Gender Theory." I: *Ethnos Journal of Anthropology*, National Museum of Ethnography, Stockholm. Volume 61:3-4, Scandinavian University Press.
- Duroche, L., 1990. "Male perception as social construct." I: Hearn, J., & Morgan, D. (eds.), *Men, Masculinities & Social Theory*. London: Unwin Hyman.
- Ekenstam, C.; Frykman, J.; Johansson, T.; Kousmanen, J.; Nilsson, A. (red.), 1998. *Rädd att falla. Studier i dagens manlighet*. Gidlunds förlag.
- Ekman, D., 1992. *Perspektiv på mannen*. Uppsats, Pedagogiska Institutionen, Stockholms Universitet.
- Farrell, W., 1993. *The Myth of Male Power: Why Men are the Disposable Sex*. New York: Simon & Schuster.
- Fausto-Sterling, A., (1985) 1992. *Myths of Gender. Biological Theories about Men and Women*. New York: Basic Books.
- Frykman, J., 1996. "Plats för en karl." I: *Kulturella Perspektiv* 3:1996.
- Gilligan, C., 1982. *In a Different Voice: Psychological Theory and Women's Development*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Gregor, T., 1982. "No Girls Allowed." I: *Science*, 82 December.
- Hagström, C., 1999. *Man blir pappa. Föräldraskap och maskulinitet i förändring*. Lund: Nordic Academic Press.
- Hearn, J. & Morgan, D. (eds.), 1990. *Men, Masculinities & Social Theory*. London: Unwin Hyman.
- Hearn, J., 1996. "Deconstructing the Dominant: Making the One(s) the Other(s)." I: *Organization, the interdisciplinary journal of organization, theory and society*, Volume 3(4): 611-626, London: Sage Publications.
- Jalmert, L., 1993. "Likgiltighet största hindret för mansforskning." I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1:1993.
- Johannisson K., 1994. *Den mörka kontinenten*. Stockholm: Norstedts.
- Kimmel, M., (ed.), 1987. *Changing men: New Directions in Research on Men and Masculinity*. London: Sage Publications.

- Kimmel, M. & Messner, M. (eds.), 1989. *Men's Lives*. New York: Macmillan.
- Kimmel, M. & Kaufman, M., 1994. "The New Men's Movement." I: Brod, H. & Kaufman, M., *Theorizing Masculinities*. London: Sage Publications.
- Kulick, D., (red.), 1987. *Från Kön till Genus*. Stockholm: Carlssons.
- Kulick, D., 1993. *Mannen i olika kulturer*. Samhälle/Politik, informationshäfte, Stockholm: Medborgarskolan.
- Lindgren, G., 1996. "Broderskapets logik." I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1:1996.
- Mead, M., (1935) 1949. *Sex and Temperament in Three Primitive Societies*. New York: William Morrow and Co.
- Mellström, U., 1995. *Engineering Lives: Technology, Time and Space in a Male-Centred World*. Linköping, Linköping Studies in Arts and Science, nr 128.
- Mellström, U., 1999. *Män och deras maskiner*. Nora: Nya Doga.
- Moi, T., 1997. "Vad är en kvinna? Kön och genus i feministisk teori." I: *Res Publica*, 1-2:1997.
- Morgan D., 1992. *Discovering Men*. London: Routledge.
- Nilsson, B., 1999. *Maskulinitet. Representation, ideologi, retorik*. Umeå: Boréa bokförlag.
- Rotundo, E., 1993. *A American Manhood: Transformations in Masculinity from the Revolution to the Modern Era*. New York: Basic Books.
- Spain, D., 1992. *Gendered Spaces*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Wahl, A., 1996. "Företagsledning som konstruktion av manlighet." I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1:1996.
- Wilson, E., 1975. *Sociobiology: The New Synthesis*. Cambridge: Harvard University Press.
- Wilson, E., 1976. *On Human Nature*. Cambridge: Harvard University Press.

Övriga källor:

Aftonbladet, mars 1997.
Dagens Nyheter, februari 1997.

SUMMARY

*Men and Boys
 Reflections on Masculinity, Robert Bly
 and Some Other Men*

In this article contemporary research on masculinities is discussed. Through situating current research in relation to other family members in the research gender family Mellström positions studies of masculinity as siding with feminist studies as well as queer theory, by challenging and questioning normative heterosexuality. Research on masculinities is doing this by pluralising conceptions, images and stereotypes about masculinity through studies across time and space. This article also situates studies of masculinity in relation to the men's movement represented by such expressions as Robert Bly's mythopoetic Iron John or the strong "Fatherhood movement" in the U.S. Furthermore, it criticizes the strongly essentialistic assumptions that these movements base their conceptions of masculinity upon. As a conclusion, Mellström takes on Connells (1996) concept of body-reflexive practices to understand masculinity as well as femininity as continuously ongoing configurative social processes. He also predicts/hopes for a new trend within studies of masculinity and that is studies of the homosociality of powerful men.